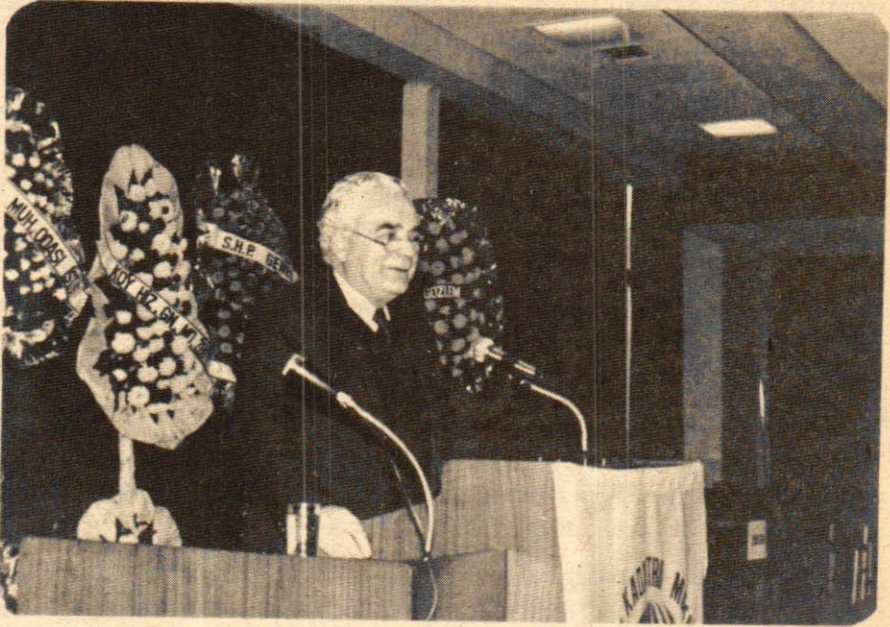

2000'Lİ YILLARDA TOPLUMSAL YAPI, BİLİM VE İNSAN

Bozkurt GÜVENÇ

PROF. DR. BOZKURT GÜVENÇ - Sayın Başkan, sayın dinleyenlerim, alkışlayan ve alkışlamayan eski dostlarım; sayıları biraz azaldı; ama, bu benim popülaritemden değil de yaşımdan ileri geliyor herhalde. Öğrencilerim 1960'lardan. Ben, hocalığa Tapu Kadastroda değil ama, Harita Kadastro Mühendisliği bölümünde başlamıştım, Yıldız'da. Tabii bütün mesleklerin ilk yılları gibi en heyecanlı yıllarımdı. Daveti alınca, tabii ki reddedemezdim; ama, bir şanssızlık -özel mazeretten çok- iki toplantı aynı saate konmuş. Buradaki Başkanımız, benim katılmamı sağlamak için konuşmaları uzatırken, ben orada bir oturum başkanı olarak buraya katılabilmek için konuşmaları kısaltmaya çalışıyordum. İkimiz de başarılı olamadık, ama sorumluluk ve kusur bana ait, bağışlayacağınızı ümit ederim, özür dilerim.

Yürütme Kurulunuzun bana verdiği görevi, bundan önceki oturumun başında değil

de, bu oturumun başında veya onun sonunda yerine getirmeye çalışacağım için üzgünüm. Bu yüzden, konu ve sorunların mantıki sırasını değiştirmiş, hatta bozmuş oluyorum. Öğleden sonraki oturumun saatini de çalmak niyetinde değilim, onu da çok geciktirmek de istemiyorum. Umarım kusurlarımı bağışlırsınız.

İlk sırada yer alıyordum; ilk önce konuşmuş olsaydım, diğer arkadaşlarımla ne diyebileceklerini bilmeden konuşacaktım. Aynı dezavantajım devam ediyor. Onların ne dediklerini bilmeden konuşuyorum, ama başta değil de sonda konuşmuş oluyorum. Belki, bu bir teselli kaynağı olabilir.

Arada bazı farklar da var. Sabah konuşan arkadaşlarımız, o güzel konuşmalarından sonra, öğle yemeğinde çiftlikte güzel bir şekilde ağırlandılar. Ben ödülümü önceden aldım, önce yemeğimi yedim, ondan sonra konuşuyorum. Eğer, konuşmamı fazla ağır bulursanız, bu benim övücümünden ziyade, yemektendir. Eğer fazla hafif bulursanız, bu konuyu yeterince hazırlayamadığım içindir. İkisini de mazereti böyle olabilir diye düşünüyorum.

Efendim, konu oldukça geniş; Toplumsal Yapı Bilim ve İnsan; özellikle bugün de değil, 2000'li yıllarda. Yani, bir tane falcı aynası değil de üç tane kristal gerekiyor. Önünüze koyacaksınız; 2000'li yıllarda bunlar nasıl olacak?

Sabahki oturuma katılabilmiş olsaydım, herhalde bazı kopyalar alacaktım ağır toplardan. Onlardan yoksun olarak konuşuyorum; fakat, gene de bu birbirinden bağımsız gözüken, yapı, bilim ve insan konularını dar bir çerçevede birbirine bağlamaya çalışacağım.

Toplumsal yapı, sosyal yapı, çağımızın moda deyimlerinden, kavramlarından biridir. Herkes bunu biraz çıkita muz gibi belli bir niyetle kullanır, "Yapısal sorun" denir, "Yapımız bozuk" denir; ne dedikleri pek belli değildir.

Sosyal bilimciler, yapı sözcüğünü, mühendislerden biraz farklı bir biçimde bir ilişkiler sistemi için kullanırlar. Yapı, bir ilişkiler ağıdır. Yani, konunun kendisi olmaktan çok, konuyu oluşturan değişkenlerin, kurumların arasındaki ilişkileri belirler. Bir başka deyimle, toplumdaki işlev ve ilişkilerin, kurumlar arası ilişkilerin bir bileşkesine yapı diyoruz. Şimdi, toplumsal yapı deyince, demek ki, düzenleyiciler benden "2000'li yılların toplumunda kurumlar nasıl olacak?" değil de, "Kurumlar arası ilişkiler nasıl olacak?" sorusuna cevap bekliyorlar. Önce, bu yapıdan ne anladığımızı belirtmiş olayım ki, eksik ve kusurlarımı daha iyi bağışlayacaksınız.

"Yapı" kelimesi, sosyolojide toplumun kendisidir. Sosyologlar yapıyı, sosyal yapıyı toplum anlamında kullanırlar. İnsanbilimde yapı, kültürdür, kültürel ilişkilerdir. Psikolojide, ruh biliminde, kişilik yapısı ve karakterdir.

Şimdi bir sosyal bilimci olarak hangi anlamda kullandığımı sorarsanız, herhalde üçünü bir arada kullanıyorum diyebilirim.

Mühendis de olsanız, idarede de çalışsanız, devlet memuriyeti de yapsanız, eğitimin

belli bir dönemde ya bir sosyoloji dersi ya da bir toplum bilimlerine giriş dersi almış olduğunuzu tahmin ediyorum.

Bütün bu giriş derslerinde, en ilkelinden, en basitinden, en ileri düzeydeki doktora derslerine kadar duyup işittiğimiz bir gerçek vardır. "Toplumu oluşturan kurumlar, değişkenler, süreçler, birbirinden bağımsız değildir. Her şey herşeye bir biçimde bağlıdır" derler. Biz de düşünürüz, bakarız, hakikaten öyle gözüküyor. İnsanoğlu özgürlükten söz eder ama, özgür değildir, bağımsız değildir ve bu özgür düşünceyi bir gerçek gibi kabul ederiz; ama, bir eksikimiz vardır. Çok nadiren birisi çıkıp da "Yahu, bu her şey her şeye bağlıdır diyorsunuz ama, ne ile bağlı? Çamaşır ipiyle mi bağlı, telefon teliyle mi bağlı, telsizle mi bağlı, ne ile bağlı, doğal gaz hattıyla mı bağlı?" demez; bunu sormayız. Halbuki sosyolojinin, sosyal bilimin en temel varsayımı budur. Herşey herşeye bağlıdır; ama, ne ile bağlıdır?..

Burada belki Türk sosyal bilimine küçük bir katkı oldu sanıyorum; bu soruyu yanıtlamaya çalıştım. Evet, herşey herşeye bağlıdır ama, ne ile bağlıdır?

Önce insanla bağlıdır. Bu, herşeyi herşeye bağlayan, en temel, en evrensel varlık insandır; ama, insan bunu tek başına yapamaz. Mesela ben herşeyi herşeye bağlamaya çalışırken, size hitap ediyorum bir dille. Eğer bir iletişim ve dil olmazsa, bu bağlantıyı kuramazsınız. İkincisi de dildir. Tabii dil bir taşıyıcıdır. Dilin belli kavramları, gerçekleri taşıması gerekir ki, bu ilişkiyi kurabilsin. Eğer, ben söylediklerimle size ulaşabiliyor isem, o bağlantıyı kurarım; ama, ben şu anda birdenbire Fince veya Japonca konuşmaya başlarsam, o bağlantı birden bire kopar. Gene ben benim, siz sizsiniz; gene konuşuyorum ama, bağlantı yok, ilişki kurulamıyor.

Demek ki, bu herşeyin herşeye bağlı oluşu, insana bağlı. İkincisi, insanın diline ve o dilin taşıdığı kavramlara, bilgilere bağlı. Böylece, bana verilen konunun üç ana öğesi arasındaki ilişkiyi, toplumsal yapı, insan ve bilimi kurmuş oluyorum.

Tabii, dil öyle bir taşıyıcıdır ki, bilimi de taşır, inancı da taşır, bilimsel olmayan gerçekleri de taşır. Bir bilgiyi, bir veriyi bilimsel yapan, yapmayan kendisi değildir, onu dinleyenine ona verdiği değerdir, onu değerlendirmesidir.

Tabii bu, çağımızın çok evrensel bir sorunudur. Sabahleyin Ersin beyin bu konudaki açıklamasında buna değindiğini sanıyorum. Çağımız bir elektronik iletişim çağıdır. Bilim, makinelerle elektronik araçlarla yapılıyor; fakat, elektronik araçlarla yapılan, dağıtılan her türlü bilgi bilimsel olmayabilir ve bu bugün çağımızın en büyük tehlikesidir.

Bilmiyorum, Körfez Savaşına sözü getirirsem beni bağışlarmısınız? Savaşın bittiğinden beri, savaş daha başlamamıştır. Ama elektronik çağ, o başlamamış savaş, bize bitmiş gibi gösterdi. Çağımızın büyük sorunu bilginin değerlendirilmesi, denetlenmesi sorunu olacaktır ve bu giderek artacaktır.

Bu, çağımızın elektronik iletişim çağı olmasına bilişimciler, bilgisayarlılar, "Bir en-

formatik çağ" diyorlar, bir bilişim çağı. Yalnız bilgi değil, bilgi her zaman, her dönemde, her yerde önemliydi; ama, bugün artık bilgi, bilginlerin tekelinde olmaktan çıkıyor, herkesin sahip olabileceği, herkesin erişebileceği bir değer haline geliyor ve tabii bu bilginin demokratik açılımı ve yaygınlaşması, bilgi sorunlarını da birlikte getiriyor.

Bugün insanları aldatmak, eskisinden çok daha kolay. Bir bilgiyi saklarsınız, panik çıkartabilirsiniz. Bir bilgiyi kasıtlı olarak, zamanından biraz önce yayarsınız, bir ülkede ihtilal çıkartabilirsiniz. Bilgi, belki insanoğlunun kullanabileceği en güçlü silah durumuna geliyor.

Bilginin yanlış kullanımına karşı, insanları ve toplumları koruyabilmek için, insanların da bilgili olması gerekiyor. Son zamanda ülkemizde yaşanan önemli sorunlardan bir tanesi, dünyadaki bilgi alışverişinin etkinliğini ve demokratik gücünü hayranlıkla seyrederken, aynı gücün, bizim toplumumuzdan kısıtlanması veya sakınılması olmuştur diye düşünüyorum.

Şimdi 2000 yılına doğru toplumsal yapı, insan ve bilim nasıl olacak? Olaya yaklaşırsen, sabahleyin Tansu Hanımın 2000 yılının dünyasına bakış açısını doğrusu bilmek, duymak isterdim. Çünkü, ülkeler 2000 yılında eskisi kadar birbirinden bağımsız olamayacaklar. 1988 Kore'de yapılan Seul Olimpiyatları sırasındaki bir akademik toplantıda, dünyanın çeşitli yörelerinden gelmiş bilim adamları, sanatçılar, yazarlar ve iletişimciler, yani gazeteciler, haberciler, şu noktada birleştiler : Dünyanın boyutları, fizik boyutları belki değişmiyor; ama, iletişim teknolojisindeki bu devrim, dünyamızı küçültüyor ve bir dünya köyüne dönüştürüyor. Bu dünya köyündeki komşularımızın varlığını giderek daha yakından hissetmeye başlayacağız ve onların denetimi altında yaşayacağız. Tabii biz de denetçilerden bir tanesi olacağız. Yani, dünyamız, belki geometrik olarak küçülmüyor, ama bir sosyal mekân olarak hızla küçülmektedir. Böyle bir dünyanın Türkiye'sinde yaşayacağız. Ülkemizin sınırları umarım pek fazla değişmeyecek o tarihe kadar; fakat, biz kendimizi aynı sınırlar üzerinde daha sıkışık hissedeceğiz, daha kalabalık, daha yoğun bir dünyada yaşayacağız.

O dünyada, bugün sandığımızın veya beklediğimizin tersine, tek bir dil ve kültür egemen olamayacaktır. Bugün dünyada bir endişe var; ülkemize bunun yankıları yeni yeni ulaşmaya başladı : Sosyalist Blok çöktü, dünya Amerika'nın egemenliği altındadır, yani İngilizcenin ve de Amerika'nın egemenliği altındadır. Bakmayın, Amerika'nın Körfez krizini finanse etmek için Japonya'dan, Almanya'dan veya Suudi Arabistan'dan talep ettiği paralara, "O talebin arkasında dahi bir Amerikan gücü vardır" deniyor.

Her ne kadar bu böyle görünüyor ise de, görüyorsunuz ki, en büyük güçler dahi, bu güçlerini kullanmada eskisi kadar özgür değiller; çünkü, yapıp ettikleri her şey anında bütün dünya tarafından izleniyor ve biliniyor. Öyle bir döneme doğru gidiyoruz ki, bu yeni dönemde belki savaş ortadan kaldırılamayacak, ama dünyanın hiçbir bü-

yük süper gücü, savaşa cesaret edemeyecek. Çünkü, önümüzdeki savaşların kazananı olmayacak; öyle gözüküyor. Amerika'nın çelişkisi de buradadır. Savaş içerisinde; bu savaştan sıyrılmak istiyor, ama çok fazla da kazanmak istemiyor; çünkü, kazanacağı savaş, onun kaybedeceği savaş olacaktır. Çünkü, bir taraftan savaş kazanıyorsunuz, öbür taraftan dünya kamuoyundaki yerinizi, değerinizi, imgenizi yitiriyorsunuz. Bu bakımdan çok zor bir dünya.

Bu gerçeklere bakarak düşünürler diyorlar ki : Önümüzdeki 10 yılın dünyası, çok kültürlü ve çok dilli bir dünya olacaktır. Yani, tek bir dünya gücünün yönettiği, yön verdiği bir dünya olmaktan çok, çok dilin ve çok kültürün egemen olduğu bir dünya olacaktır. Başka bir deyişle, dünyamız, bir dünya devletine doğru değil; ama, bir dünya kültürüne doğru gitmektedir, ilerlemektedir diyebiliriz.

Yeni Avrupa denen oluşum, Avrupa Topluluğunun oluşması, gelişmesi, Avrupa'ya, Doğuya doğru yayılması, beraberinde bazı sorunla getirmiştir. Bu yeni Avrupa'nın dili ne olacak; Fransızca mı, Almanca mı, İngilizce mi? Bu sorun gündemde idi, çözümlenemedi. Çözüm son yılda bulundu. Hayır, Avrupa çok dilli ve çok kültürlü bir Avrupa olacak; Almancası, İngilizcesi, Fransızcası, Slavcası, İtalyancası, hepsi bir arada.

Tabii bu bizim için önemli bir umut ışığıdır. Çok dilli ve çok kültürlü bir dünyada, Türkiye de kendi yerini bulabilir. Şöyle bir çevremize bakarsak, Türkiye, Hint-Avrupa dillerini konuşan bir Batı ve Kuzey dünyasıyla, semitik dilleri, Arapça konuşan bir güney dünyası arasına sıkışıp kalmıştır. Dil yönünden bize akraba olan veya yakın olan tek bir ülke yoktur; ama, bu yeni oluşan dünyada Türkçenin de, Türk kültürünün de bir yeri olacaktır; çünkü, bu, çeşitliliğe dayalı bir dünyaya doğru gitmekteyiz ve bu dünyada, geçen yüzyılların bir ideali olan, "Birlik içinde çokluk, çokluk içinde birlik" ilkesi egemen olacağına benzemektedir.

Bu yeni dünyanın küçülen bir dünya ve bir dünya köyü olacağını söyledim. Nüfus artış hızı devam edecektir. Ülkemiz son verilere göre 20 yıl sonra nüfusunu ikiye katlamış olacaktır sanıyorum. Yani, 2000'lere doğru 70 milyona, 2010'a doğru da, o özlemini çektiğimiz 100 milyonluk Türkiye'ye ulaşmış olacağız. Bu Türkiye, tabii sayısal yönden daha büyük bir Türkiye olacaktır; ama, insan nitelikleri, insana yaptığımız yatırımlar açısından ne kadar güçlü bir Türkiye olacaktır, şu anda kestiremiyoruz. Ama, Türkiye'de bir bilinçlenme var, nüfusun büyüklüğünden sayısından çok insan varlığının niteliği üzerinde duruyoruz ve bu değerimiz yaygınlaşıyor, Türk toplumu bu konuda bilinçleniyor diyebiliriz.

Böyle bir dünyada, dünya ekonomisinin ağırlık ve güç merkezi neresidir? Bu güç, eskiden Batıda idi, Avrupa'da idi, Fransa'da idi, İngiltere'ye geçti, Atlantik'i atladı, Amerika'ya geçti. Son 10 yılda Amerika'yı da terk edip Batıya doğru yolculuğuna, yörüngesine devam etti ve 1980'li yıllarda bu güç merkezi, odağı, Asya'nın doğu kıyılarına ulaştı. Bu, benim kanaatim değil, dünyadaki genel değerlendirmenin bir özetini sizlere sunuyorum.

Dünyamız belki batıdan doğuya doğru dönmeye devam ediyor; ama, dünya medeniyeti doğudan batıya doğru gidiyor. Yani, dünyanın geometrik dönüşüyle kültürlerin yayılması, ters yönde hareket ediyorlar.

Bu benzetmeyi yapmaktan amacım şu : Biz, çağdaşlaşma çabalarımızla, modernleşme çabalarımızla, hep Batı yönelimli olduk. Göçlerimiz Batıya doğru oldu, modernleşmemiz, açılmamız hep Batıya doğru gitmiştir; ama, sanıyorum ki, bu Batıya doğru giden uygarlık, bizden biraz daha hızlı olarak dünya turunu tamamlamış olacak ve 2000'li yılların başında bize doğudan yeniden tur bindirmeye çalışacaktır. Onun için, isterseniz büyük Atatürk'ümüzü analım ve onun bir gerçeğini tekrarlayalım : "Türkiye'nin sorunu Batılılaşmak değil, çağdaşlaşmaktır ve çağdaşlığın da yönü yoktur. Kim çağdaş ise o çağdaştır. Çağdaşlık, bir zaman meselesidir, zamanı yaşamaktır. Bugün yaşayan herkese, her ulusa çağdaş denmiyor; ama, hepsi 1990'da, 1991'de yaşamaktadır. Çağdaş olmak demek, bugünün sorunlarını yaşayabilmek, bugün sesini duyurabilmek, bugün olup bitenleri bilmektir. Bugün yaşayıp da eğer siz bir yıl öncesinin ideolojisini, sorunlarını tartışıyorsanız, tarihte yaşıyorsunuz, geçmişte yaşıyorsunuz veya bugünün sorunlarından kaçıp, 2200'lü yılların ütopyasını konuşuyorsanız, gene gerçeklerden kaçılıyorsunuz. Çağdaş olmak demek, bugünün sorunlarını yaşamak demektir. 2000'li yılların çağdaş Türkiye'si, öyle ise özlemini çektiği, ulaşmak istediği uygarlık düzeyini, yalnız Batıda değil, Doğuda da arayabilmelidir. Hatta eğer bu jeodezik deyimlerle söylersek, Doğu-Batı ayrımını da yapmadan dünya yüzeyinde, kuzeyde ve güneyde; bunu yaparken güneyi unutamam demiyorum, unutmamalıyım demek istiyorum.

Dünya sürprizlerle doludur ve son yılların gelişmeleri bize bunu yeterince gösteriyor. 1988 yılında Yugoslavya'da katıldığım bir toplantıda, Yalta'da bölünmüş Avrupa'nın sorunlarını tartışılıyordu, bir Rus siyasal bilimcisi dedi ki, "Rusya'da çok büyük devrimler oluyor ve siz buna inanmıyorsunuz." Gorbaçov'un adını duyuyoruz, duymuyoruz. Batılılar büyük şüphe ile karşıladılar, "Bu, komünist partisinin yeni bir oyunudur, bizi kandırmaya çalışıyorlar, uyutuyorlar". Adam haber veriyordu Doğu Avrupa'da olacakları; ama, kimse ona inanmadı.

Yani, beklentilerimizin çok dışında, beklemediğimiz olaylara gebe dir dünyamız. Henüz adını koyamadık. Tarihi olayların böyle bir sıkıntısı var, olaylar ancak yaşandıktan yıllarca sonra adı konabiliyor. Fransız devrimini hepimiz biliyoruz. 1789, işte Kral giotine gitti. Devrimin adı 10-15 yıl sonra konmuştur. Devrimi yaşayanlar, onun devrim olduğunu fark etmediler. Sanıyorum, dünyamız, yalnız Türkiye değil, dünyamız da böyle bir dönemi yaşıyor. Yaşadığımız devrimin gerçek adı, tarihi yeri, günümüzden 5-10 yıl sonra belli olabilecektir.

Bu, Doğudan bize gelecek olan, Batıya, Ortadoğu'ya ve Avrupa'ya doğru gelecek olan yeni dünya ağırlık merkezinde acaba dünyanın yapısı nasıl olacaktır? Bu konuda sanıyorum Tansu Hanım gibi düşünüyorum; sabah konuşma yapan hanımefendi, ekonomist Tansu Çiller gibi düşünüyorum. Bu, tek merkezli bir dünya olmayacak,

belki üç merkezli bir dünya olacak. Amerika hâlâ gücünü korumaya çalışan bir kıtadır. Avrupa, yeniden oluşan, yeniden doğmuş, gelişen, büyüyen, güçlenen ve varlığını konsolide eden, varlığını tanımlayan, onun bilincine varan yeni bir güçtür. Üçüncüsü de Uzakdoğu ülkeleridir; Japonya, Çin ve belki buna katılmaya çalışan Hindistan. Böyle bir dünyada, Türkiye kendisini sadece Ortadoğu'nun bir lideri olarak göremez, varlığını sürdüremez. Türkiye, belki de böyle bir dünyaya hazırlık aşamasında hangi blokun üyesi olacağına karar vermek zorundadır.

Körfezle ilgili gelişmelere karşı yöneltilen eleştiriler karşısında, Türkiye'nin bazı sıkıncalarına rağmen, belki de Batı ile olan ilişkisini ortaya koymakla doğru bir seçim yaptığını düşünüyorum. Savaştan yana değilim, barışçılım; ama, seçeneklerini düşündüğümde, tabii başka politikalar da düşünülebilirdi, fakat Türkiye'nin yerinin Batıda olması gerektiğini düşünüyorum.

Avrupa Topluluğuna katılmaya çalışan Türkiye, belki Avrupa Topluluğuna kısa vadede katılamayacaktır; ama, büyüyen yeni Avrupa'nın Doğu Avrupa ülkeleri ile birlikte bir üyesi olmaya adaydır. Biz, aslında Asyalı ve de Avrupalı bir ülke değiliz; ama, tarihi ve sosyal açıdan, kültürel açıdan tam bir Doğu Avrupa devleti ve topluluğuyuz diye düşünürüm.

2000'li yıllarda insan varlığının, kültürün ve medeniyetin doğal çevre üzerindeki baskısı, yani çevre kirlenmesi alarmları çalmaya devam edecektir. 2000'li yılların büyük sorunu, sağlıklı beslenme ve temiz bir bardak su bulmak olacaktır diye düşünüyorum. Şimdi endüstrileşme çabasını yaşayan Türkiye, bunun önemini henüz takdir etmiş değil; bunun lafını ediyoruz, ama ideolojisini savunamıyoruz, gereklerini yerine getiremiyoruz ve bugün Türkiye çok hızla kirlenmektedir. Bundan sadece iki üç hafta önce Karadenizlilerin yaptığı bir Karadeniz Sorunları Toplantısında Karadeniz'in öldüğü veya öleceği, hamsinin biteceği endişeleri dile getiriliyordu. Kimse sorunu orada çözmeye çalışmıyordu, maalesef Karadenizliler bile, sorunun çözümünü, Batıya, Marmara bölgesine, İzmir'e, İstanbul'a göçte arıyorlardı. Bunun, doğrusu, bir çözüm olacağından emin değilim. Karadeniz henüz ölmedi, hamsi de bulunuyor; fakat, Marmara ölmüştür.

Şehirleşmeyi bir çözüm olarak gören ülkemiz, 1960'larda bu kararı vermiştir; şu gerekçeyle : Çağdaş medeniyet, bir şehirler medeniyetidir. Şehirli insan, medeni bir insandır; eğitim, sağlık, görgü, bilgi, sorunlarını çözümlenmiştir, bırakalım köylülerimiz şehre gelsinler; şehirli olacaklar, şehirli olunca da medeni olacaklar.

Bıraktık geldiler. Ne oldu?.. Tabii onların beklentileri yükseldi, şehirli oldular; ama, şehirlerimiz köylere dönüşmeye başladı. Şehirlerimiz bu kadar büyük yükü, göçü taşıyamadığı için köylere dönüşmeye başladılar.

Türkiye'yi bekleyen büyük tehlikelerden bir tanesi, şehirleşme yoluyla çağdaşlaşalım derken, elimizdeki o sınırlı şehir sermayesini de kediye yükleyeceğimizden korkuyorum. Bu yüzden, doğal kaynaklarımızın insan ve doğal varlığımızın daha iyi

değerlendirilmesi, daha iyi kullanılması, bundan daha iyi yararlanılmasının akıllıca ve bilimin gerçeği olduğunu düşünüyorum.

Sosyalist ya da kapitalist ekonomide, doğal kaynakların maliyeti sıfırdır. Bir şeyin maliyeti, emeğin maliyetidir. Bu ürünü ortaya çıkarmak için ne kadar insan emeği geçmiştir? Doğanın maliyeti yoktur. Doğa bedavadır, boldur, hemen hemen sınırsızdır. Sadece siz onu alırsınız, kullanırsınız. 2000'li yılların dünyasında bu görüş değişecektir sanıyorum. Doğal kaynakların bir maliyeti ortaya çıkacaktır. Nasıl Türkiye'de gazlı kömürün yerine gazsız kömürü alırken bir maliyet farkı ödüyorsak, dünya bunun bilincine varacak ve bu gerçeği kabul edecektir ve doğal kaynakların kullanılması, bu maliyeti hızla yükseltecektir. Bu bakımdan, biz Türklerin o doğaya bir bakışımız vardır, sonsuz, tükenmez gibi bir bakış; hava da tükenebilir, su da tükenabilir, doğal kaynaklar da tükenebilir, hatta 2000'li yıllara geldiğimizde hem Türkiye'mizde, hem de dünyamızda şöyle bir bakış değişikliğinin, bakış açısının şu yönde değişeceğini de sanıyorum : Belki de "Doğal çevre, sosyal çevre, teknik çevre" kavramları ortadan kalkacaktır; çünkü, doğal çevre kalmayacaktır. Doğal çevre dediğimiz, bizim bugün koruduğumuz ya da korumadığımız, tükettiğimiz çevredir, yani kültürün bir kalıntısından söz ediyoruz. Doğal çevrenin doğal olarak kalabilmesi için bugün insanoglunun çok büyük bir çaba göstermesi gerekiyor.

2000'li yıllarda, bugünkü eğilimin tersine uçak yolculuğu ve de otomobille ulaşım, bir lüks haline gelecektir, belki de sadece büyük şirket müdürleriyle, kamu yöneticilerine hasredilen bir lüks olacak. Bizim büyük çoğunluğumuz, ideolojik ayrımların ötesinde, toplu taşıma araçlarıyla seyahat etmek zorunda kalacağız. Bugün Fransa'da, Japonya'da bunun deneyimleri var. Uçakla 3,5-4 saatte gittiğiniz bir yere, hızlı trenle bir saatte ulaşabiliyorsunuz ki, bu yeni devrimin sadece başlangıcıdır. Arabalarınızı satın demiyorum, ama çocuklarınıza otomobil ideolojisini de aşılamamaktan veya mutluluğu otomobile bağlamaktan da kaçınınız; bunu tavsiye ederim.

Geleneksel toplum, bir sözel toplumdur. İnsanlar yüzyüze gelip konuşarak anlaşır- lar. Hatta Türkçemiz ona bir de görüşmek diyor; yani, yalnız konuşmak değil, görüşmek. Gözlerimizle de görmemiz lazım. Telefonla konuşmanın bir eksikliği var. Burada da kendimizi bir devrime hazırlamamız gerekecek; çünkü, görüşmek ve konuşmak giderek pahalılaşıyor ve pahalılaşacak. Onun için, uzaktan kumandalı alet- lerle, belki resimlerle ve de seslerle konuşmaya başlayacağız, anlaşmaya başlayaca- ğız. Bu, tabii sözlü ve görsel iletişimin artışı, belki insanların okuma alışkanlıklarını büyük ölçüde sınırlandıracak, giderek daha az konuşan, ama daha çok görüşen; daha az okuyan, ama daha çok iletişim yapan bir topluma dönüşeceğiz.

21 inci yüzyılın toplumunda bilim ve teknoloji, artık bilim kurumlarının tekeline olmaktan çıkacaktır. Daha bugünden çıkmıştır. Bu tür toplantılar, artık üniversite kurumlarında, kampüslerde değil, onun dışında gerçekleşiyor.

Bilim, yalnız üniversitede değil, üniversite dışı kurumlarda da yapılmaya başlanac- cak. Tabii bunun tabii sonucu olarak, bilim eğitimi, üniversitenin dışına çıkacak. Ü-

niversitede bilim eğitimi, üniversitenin dışına çıkacak. Üniversitede bilim yapılmayacak demiyorum, ama üniversiteler bilimin yapıldığı tek, yegâne kurumlar olmaktan çıkacaklar. Tabii, bilimi kim yaparsa, sahibi de o olacaktır. Bilimde tekel bugünden kalkmıştır. Bu eğilim, bu gelişme çizgisi devam edecektir sanıyorum.

Eğitimde çok büyük bir reform başlamıştır ve sürecektir. Ülkemiz bazı konularda çok geç kaldı; ama, umarım okul öncesi eğitim ile okul sonrası eğitimin, yani örgün eğitime karşı yaygın eğitimin önemi ve anlamı ülkemizde hızla anlaşılmaktadır. Biz Türklerin büyük bir eksiği var, "Eğitim" deyince, "Beşikten mezara" deriz, ama bu lafta kalır, "Eğitimin sorunlarını gel konuşalım, çözelim" deyince, hep okulu konuşuruz, okul programlarını konuşuruz, ders saatlerini, müfredat programını konuşuruz. Eğer, insan eğitimle yaratılan bir varlık ise, insan doğduğu andan itibaren yaratılmaya başlanan ve bu süreç, onun ölümüne kadar devam eden bir varlıktır. Ama, biz bu insan varlığını sadece okul yıllarını dikkate alıyoruz ve eğitim reformu olduğu zaman, işte liseyi kaç sene yapalım, o dilde mi konuşalım, bir dilde mi yazalım, öğretmenleri nasıl yetiştirelim, ne kadar para verelim diyoruz; hep bunları, hep okulu konuşuyoruz. Halbuki, okulun sorunları, okul dışının sorunlarıdır. Toplumun sorunlarını okulda çözemiyeceğiz, ama okullarımızın sorunlarını toplumda ağırlıklı olarak çözebileceğimizi düşünüyorum.

- Bilimde, bilgisayarlar, iletişimde olduğu gibi büyük ölçüde kullanılmaya başlanacak. Yalnız, tabii bu bilgisayarlardan çıkacak her türlü bilginin bilimsel olup olmadığı da denetlenmesi gereken bir sorun olarak karşımıza dikilecektir.

- Toplumlar arasındaki yarışma ve savaşım, savaş makineleriyle değil, belki de yüksek teknoloji kullanan iletişim araçlarıyla olacaktır. Bu gerçeği en erken gören toplum, Japon toplumdur. Savaşı yasakladıktan sonra dünya egemenliğini, ekonomik ve teknolojik yoldan gerçekleştireceğine inanmış ve bu yolda yatırımlarını yapmıştır. Japon toplumunun yöneticileri, planlayıcıları, yani geleceğe bakıcıları, Japonya'nın 2000'li yıllarda artık dünyaya fotoğraf makinesi veya Sony televizyonu yahut otomobil Honda satamayacağını biliyorlar. Bunun yerine japonlar, bir yüksek teknoloji toplumu olmaya doğru yatırım yapıyorlar. 2000'li yılda Japon insanı teknolojik bakımdan o kadar üstün olmalı ki, "Japon insanı dünyaya teknoloji satarak, teknoloji hizmetini vererek Japonya varlığını sürdürmelidir" diyorlar ve biz bu yarışın henüz farkında değiliz, ama IBM ile uğraşan arkadaşlarım, belki Ersin Bey de bugün söylemiştir; bugün IBM ile Japon teknolojisi arasında bir yarış var, hangi makine ne kadar ürünü, ne kadar çabuk çözemleyebiliyor ve bu yarışta Japonlar şu anda Amerikan firmalarına nazaran iki kat bir hıza ulaşmış bulunuyorlar. Biz de bu işi biraz seyirci gibi seyrediyoruz; tıpkı bir futbol maçı seyrediyoruz. Oysa, eğer 2000'li yıllarda, dünyanın sayılı ülkelerinden, çağdaş ülkelerinden bir tanesi olacak isek, bugün futbolda karşılaştığımız sorunlarla, o gün teknolojiye karşılaşmamak istiyor isek, seyirci olmaktan çıkıp konunun içerisine girmek ve o sorunları bugünden çözmeye başlamak gerekmektedir.

İnsan ömrü uzamaya devam edecektir. Yani, bugün Türkiye inanılmaz bir noktaya gelmiştir. Türkiye'nin bugün ölüm düzeyi, doğum oranları yüksek olmakla beraber, Batının en gelişmiş ülkelerinin düzeyine inmiştir. Çok küçük yatırımlarla, Türkiye büyük aşamalar yapmıştır; ama, sadece insanlarımızı uzun yaşıyoruz, güzel yaşamıyoruz. Uzun yaşamak ve güzel yaşamak, gene Batı dünyasının ortaya attığı bir kavramdır. Yaşamın sadece uzunluğu değil, niteliği söz konusudur. 90 yıl yaşamış, ama kötüünden dışarısını bilmeyen bir insan, sadece 90 yıl yaşamıştır. 40 yıl yaşamış, ama dünyada ne olup bittiğini bilen bir insan, başka türlü bir hayatı yaşamıştır ve oradan aldıklarını da topluma katabilmiştir.

Olumlu bazı gelişmeler de var. Türkiye, İslam ülkeleri arasında kadınların erkeklerden fazla yaşayabildiği ilk ülkelerden bir tanesidir. Kadınlarımız bugün erkeklerden daha uzun yaşıyorlar. Aramızda çok fazla hanım üye yok; ama, onlara, evlenmemiş olanlara bir tavsiye, biraz genç erkeklerle evleniniz, ileriki yaşlarda bekar kalmamak için. Tabii genç erkeklerin, şimdi gündeme gelemeyen başka başka avantajları veya dezavantajları olabilir.

Böylesine yapısal köklü değişimler geçiren toplumlarda, yönetim büyük bir sorun olacak, olmaya da başlamıştır. Televizyonun kullanılması, basının kullanılması, iletişim araçlarının kullanılması, belki yönetim teknolojisine yardımcı olacak; ama, yeni sorunlar da çıkartacak.

Milli devletler dönemi kapanmıştır veya kapanmaya doğru hızlı gitmektedir. Çağdaş toplumun sorunları karşısında milli devletler ya çok büyük veya çok küçük kalmaktadır. Ailenizin bir sorununu, kişisel bir sorununuzu çözmek için milli devlet çok büyük, ama, komşu ülke ile sorununuzu çözmek için milli devlet çok küçük kalmaktadır. Kıbrıs meselesinde, Birleşmiş Milletlere gitmek zorundasınız.

Savaş konusunda Amerikan İmparatorluğu ile Rus İmparatorluğu yetmiyor, Birleşmiş Milletlerin müdahalesi gerekiyor. Onun için, milli devletler dönemi kapanmaya doğru gitmektedir, buna hazırlanmamız gerekiyor. Bu, bölgecilik değil, yani milli devleti parçalayalım, küçük küçük devletler kuralım; çözüm bu değil, ama, milli devletin varlığı yanında, milli devletin altında belki de yerel yönetimlere doğru bir gidiş olacaktır ve bu kaçınılmaz gibi gözükmektedir.

Çevre sorunlarıyla birlikte bu uzun yaşayan insanların sağlık ve mutluluk sorunları ortaya çıkacaktır. İnsanların hayata küsmemesi, hayata umatla bakması, yaşamdan zevk alması için yaratıcı çözümler bulmamız gerekiyor.

Çevre sorunlarını çözümü, çevre duyarlılığımızın artmasına bağlıdır. Biz Türkiye'de ve Türkiye'ye benzeyen bazı toplumlarda, toplum ideolojisinin tarih bilimi tarafından belirlendiğini görüyoruz. Günlük hayatımızda, eğitimimizde, siyasetimizde ne demiş atalarımız? Şöyle demişler : Hep tarih konuşuyoruz Osmanlının kılıçları çekip dünyayı feth etmesini, atalarımızın Asya'dan başlayıp henüz bitmeyen serüveni ni anlatıyoruz; ama dikkat edin, bunu yaparken çok az harita ve mekan kullanıyoruz.

16 tane Türk devletinden 8'ini şu dünya haritası üzerinde belli bir doğru yere yerleştirebilene tarih doktorası vermek gerekir; bu devletlerin nerede yaşadığını bilmeyiz. Mekan bilincimiz yok. Biz, göçebe geleneğimizi Batıya doğru devam ettiriyoruz. Bu vadi bitti, bundan sonraki vadi biraz daha yeşil olabilir; ama, 2000 yıllarında bu yeşil vadilerin tükendiğini ve bu yeşil vadileri yeniden kendimizin yaratmamız gerektiği gerçeğini göreceğiz. Japon bahçelerini, parklarını anlattığım bir konferansta, saygıdeğer bir devlet büyüğünün çok saygıdeğer eşi ve iki kızı bana şu soruyu yönelttiler : "Hocam, öyle konuşuyorsunuz ki, sanki bu tür parklar ülkemizde var da, biz onları kullanmıyoruz. Bizde de olsa tabii kullanırız." Muhterem hanımefendi, ben bu parkları niçin kullanmıyorsunuz demiyorum, mesajım odur ki, "Bu tür parkları insanlar yapmış, biz neden yapmıyoruz? Yoksa parkı kullanmak mesele değil, babam da onu kullanır; güzel bir park var, niçin kullanmayacaksınız? Parkı kullanmak meselesi değil, parkı yapmak, yaratmak ve korumak meselesidir.

Burada konuyu Tapu Kadastroya getirmek istiyorum. Bu sabah bir nüfus seminerindeydim. İşte, ölüm oranları açısından, bebek ölümleri açısından Türkiye'nin yüzkarası sayılabilecek bazı istatistikleri var. Türkiye'deki bebek ölümleri, Afrika ülkelerinin bazılarında daha yüksektir. Bu, tabii, bir ülke için bir yüzkarasıdır; ama, bir yüzkaramız da sanıyorum, dün bu kürsüde dile getirilmiş.

Türkiye çağdaş bir devlet olma yolundadır, çabasındadır; fakat, henüz varlığının envanterini yapmamıştır ve yapamaz; çünkü, kadastro yoktur. Yoktur derken abartıyorum, yarısının varmış, yarısının yokmuş; ama, biraz bu işi bilenler diyorlar ki, o alanın da yarısı pek güvenilir değildir.

Hani, otomobil almaya gidiyorsunuz, tabii kullanılmış otomobilin kilometrajı bir miktar değişmiştir. Bundan eminsiniz de, ne kadar değişik olduğunu bilmiyorsunuz. Bizim de Tapu Kastronun yanlış olduğunu biliyoruz, ama ne kadar yanlış olduğunu bilmiyoruz.

Değerli arkadaşlarım, çok temel bir hizmet alanında iş görüyorsunuz. Bir ülke, eğer ekonomik varlığının envanterini yapamıyorsa, sosyalist, komünist, kapitalist, liberal fark etmez, ekonomik planlama yapamazsınız. Sabahki nüfus oturumunda devletin bir yetkilisi dedi ki, "Avrupa'da bir çiftçinin 20 hektar arazisi var, Türkiye'de 7 hektar" var. İndim sordum; "Aman hocam, bu istatistiği iyi saklayın, nereden buldunuz bu 7 hektarı?"

Kadastro olmayan bir ülkede siz 1924'teki Köy Kanuna tabi olarak, bağlı olarak yaptığınızı soruyorsunuz Ahmet ağaya, "Ne kadar tarlan var?". Eh, arpalığı 3 dönüm yaz, ötekini 5 dönüm yaz, 2 dönüm yaz... Bu istatistik, ülkenin siyasal konjonktürüne göre çıkar, iner, değişir. Veya bir toprak vergisi almaya kalkınız, bakın köylünün elindeki toprak neye iner? Herkesin elindeki toprağı ben köylüye dağıtıyorum deyin, herkesin mal varlığı birden bire büyür. Böyle bir ülkede ekonomik planlama, akılcı yöntemle yapılamaz. Bunu yapmak ve tamamlamak zorundayız.

1980 başlarında Mehmet Özgüneş bey, o zamanki devlet Bakanı, "2000 yıllarına doğru bitireceğimizi ümit ediyorum" demişti. Eğer başlarsak, tabii bitirebiliriz; ama, bunu aşağıdaki modern teknolojiyi görünce, bu işin ne kadar çabuk yapılabileceğini gördüm, eğer niyetliyseniz. Ama yapmaya niyetli değilsek, bin türlü sebep bulup, bunu geciktirebiliriz.

Şimdi bu mekanın kullanılması konusunu bir başka siyasi seminerde dile getirmiştim. SHP'den bir eski arkadaşım dedi ki, "Bu ideolojik bir konu değildir. Mülkiyete bakışınız ideolojik olabilir. Mülkiyete kutsal dersiniz, ideolojiktir. Mülkiyet günahıdır dersiniz, ama mülkiyet bizatihi hayatın bir gerçeğidir. Mülkiye sorununu çözümlayebilmek için mekan sorununu, mekanın kullanımını belirlemek zorundayız. Bu sorunu çözebilmek için, Türkiye'nin Kadastrounu doğru bir şekilde, kır-kent ayrımı yapmadan ve bölgelerin ötesinde. "doğuda böyle de, batıda böyle, güneyde böyle..." böyle değil. Eğer bir ülke olacaksınız, ülkenin her yerinde Kadastro yapacaksınız. Nasıl devlet vergi alabilen ve aldığı, topladığı vergiyi dağıtabilen bir güç ise, çağdaş toplum da varlığının envanterini yapabilen bir toplumdur.

Efendim, sözü çok uzatmış olabilirim. Burada izninizle bitiriyorum. Hepinizi saygıyla selamlarım.

BAŞKAN - Sayın Hocamız Profesör Doktor Bozkurt Güvenç'e, özgün ve renkli konuşması için teşekkür ediyorum.

Şimdi bu konuşma hakkında soruları olan arkadaşlarımız varsa, lütfen işaret buyursunlar, Hocamız cevap verecek. Buyurun efendim.

EKREM ULSOY - Efendim, Bozkurt Güvenç hocamızı zevkle dinledim, sabahki toplantılar da gayet enteresandı. Yalnız, bir husus dikkatimi çekti. Bütün konuşmalar yapılırken, 2000 yılları esas alınarak konuşma yapıldı ve ona dönük olarak birtakım tahminlerde bulunuldu. Acaba, bu 2000 rakamı, sırf yuvarlak bir rakam olsun diye mi düşünülmüştür, yoksa belki 2015 yılı deseydik, daha enteresan sonuçlara, düşünce şekillerine varmamız mümkün müydü?

Ayrıca, böyle zamana bağlı değilse, yani mutlaka bir rakam söylemek gerekmiyorsa, bunun bir limitle ifade etmek mümkün müdür? Yani, dünyadaki değişiklikleri sürekli olarak konuşmacılar vurguladılar, değişiklikler olduğunu biz de biliyoruz; bu değişmelerin bir limiti var mıdır? O limit ne tarafa doğru gitmektedir ve o gidiş esnasında 2000 sadece bir tek rakamdan ibaret midir? Bunu düşünecek olursak veya hut konuşmacımızdan bunun cevabını alırsak, belki birtakım düşünceler ve dinleyicilerin soracakları başka sorular da meydana gelebilir. Önce bu konuya açıklık getirilmesini istiyorum.

Ayrıca, bir de şu hususu öğrenmek istiyorum : Çeşitli konuşmacılar, çeşitli vasıtaları, mesela teknolojiyi, iletişimi, mekanı, ekonomiyi ileri sürerek, "2000 yılında bu ne olacak, nasıl bir değişikliğe uğrayacak?" dediler. Bu esnada benim aklıma şey de geliyor : İnsanın kendisi de değişiyor. Yani, bizim beynimizdeki değişiklik bakımın-

dan da acaba konuşmacımızın bize söyleyeceği bir şeyler var mı? Bu hususları du-yarsak, gayet enteresan olacağına inanıyorum. Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz. Buyurun Hocam.

PROF. DR. BOZKURT GÜVENÇ - Hocam haklı tabii. 2000 yıllar temasını işli-yoruz; ama, adını biz koymadık, yani tertip heyeti, "2000'li yıllara doğru" demiş, bil-diğimiz kadar biz de ona uymaya çalışıyoruz. Gerçi bir iki sene önce İstanbul'da bir "2000'li Yıllara Doğru Türkiye" semineri de yapılmıştı. Burada bir duygusal tercih var, nedeninden ziyade. 2000 yılı, 21 inci yüzyılın başlangıcıdır. Yani, tabii, 20 nci yüzyıl bitip de 21 inci yüzyıl başlarken ne oluyor? Hiçbir şey olmuyor; ama, itibari olarak, göreceli olarak, rölatif olarak insanlar orada bir yılbaşı akşamını yaşar gibi o-luyorlar. Hani, bütün bir yıl birbirimizin hayatını zehir etmek için elimizden geleni ardımıza koymuyoruz, o gece sarılıyoruz, öpüşüyoruz, birbirimize mutluluklar dili-yoruz. Orada büyüsel bir işlev var. 2000 yılını da belki böyle görebiliriz.

2015 olabilir miydi? olurdu. 2025 de olabilirdi, 2035 de olabilirdi. Bütün bunlar ola-bilir. Ünlü bir Haksley kitabı vardı, 1984. Adam 1948'de yaşıyormuş, ileriye bak-mış, ne diyeyim?.. "1990 mı diyeyim, 2000 mi diyeyim" filan. 1948'in yerini değişt-irmiş, 1984 olmuş. Şimdi hatırıma -iş fazla şakaya boğmadan- bir şey geldi. Bir te-mel eğitim sırasında komutan askere, "Bu piyade tüfeğinin küyesini söyle" demiş. Asker de, "7,9 çapında, 1914 Alman mavzer piyade tüfeği" demiş. Kumandanın da soracağı tutmuş, "Acaba neden 7,9 çapında?" deyince, asker düşünmüş, "Vallahi ko-mutanım 7 vermişler az gelmiş, 8 vermişler çok gelmiş, 7,9 hoş gelmiş." Yani, bu 2000 yılı da biraz öyle bir şey; neden 2015 değil de, böyle...

Şimdi, acaba bu bir limitle ifade edilebilir mi? Tabii bu tarihi, yılları uzattıkça, tah-minin güvenebilirliği düşüyor, azalıyor. Yani, öyle bir trendi görüyorsunuz, ama bu eğrinin ucu açık. Yani, eğrinin karakterini değiştirmeden yükseltilir de, düzelebi-lir, yatabilir, doğrulabilir filan. Yani, o bakımdan sosyal bilimciler, kültürologlar, yakın limitlerde çalışmayı tercih ediyorlar. Tabii bu yakın limitlerde çalışırken, bir kavramsal çelişki içerisinde bulunuyoruz. Bir tanesi, teknolojiye başdöndürücü hızlanmadır, akselerasyondur.

Bilmiyorum, sizin de başınıza geldi mi; ben birkaç yıldır bir compüter alma çabası-n-dayım. Büyük bir iyi niyetle piyasaya çıkıyorum, değişimleri görünce korkuyla dö-nüyorum, bu sene alma diyorum; çünkü, bu aldığın şeyi öyle görünüyor ki, gelecek sene kullanamayacaksın ve üzüleceksin. Kimse de bunu almaz elinden, elinde kalır. Yani, teknolojiye gelişme böyle. Yani, teknolojinin gelişimi devam ediyor.

Oysa, teknolojinin toplum üzerindeki etkilerine baktığımızda, bunun parabolik ol-maktan çok, bir lojistik eğri olduğunu görüyoruz, bir "S" eğrisi, yani kumilatif bir dağılım eğrisi de diyebiliriz. Yani, yavaş başlıyor, hızlanıyor; sonra bir dönüm nok-tasından geçtikten sonra düzeliyor. Tabii toplum durmuyor, ama teknolojik gelişme aşamaları birtakım epizodlar halinde, dilimler halinde, burada başlayıp gidiyor, son-

ra burada yeniden başlayıp devam ediyor. Yani, bunlar teknolojinin gelişme eğrisine uymuyorlar, Yani, burada bir tanesi sürekli gelişirken, bunun toplumdaki uygulaması, teknolojik uygulamanın gelişmesi, parabolik olmaktan çok bir "S" eğrisi karakterindedir. Bu da tabii teknolojik ile toplum arasındaki ilişkilerin tahmininde güçlükler yaratıyor. Bu episod biterken, bundan sonra ne olacağını haber vermek için, doğrusu Jull Verne gibi bir müneccim olmak gerekebilir. Bu bakımdan limitle ifade edilmesi zor.

Evet, ikinci sorunuza biraz daha belki yetkiyle cevap vermeye çalışayım.

Sosyal bilimciler, filozoflar, tarihçiler, toplumun gidişatına bakıp, olayları anlamaya, anlatmaya, yorumlamaya çalışıyorlar. Mesela, Türkiye'den bir örnek vermek isterim, 1970'lere kadar Türk toplumu, kültür varlığının değişmediğine ve değişmeyeceğine inanmak istemiştir. Hatta "1980 Milli Kültür Politikası" kitabında "Kültürün değişmeyen bir özü vardır" der, birkaç yüz sayfa sonra da bu değişmeyen özün din olduğunu söyler.

Şimdi, çağdaş ve bilimsel görüş odur ki, her şey değişiyor; ama, bu her şey değişiyor meselesini, bir süreklilikler içerisinde almak gerekir. Yani, artılar eksi olmuyor; yani, teknolojinin bu yükselen karakterinde her şey değişiyor, ama kendi karakteri içinde bir gelişme ve bir süreklilik vardır. O, matematikte bildiğimiz, asimtotik kesintiler toplum hayatında pek olmuyor, oluyorsa da çok nadirdir, bir toplumun, bir devletin bütünüyle bitmesi, yeni bir başlangıç yapması. Toplumların yeniden doğuşu bile aslında bir sürekliliktir. Cumhuriyet dönemiyle her şey yeni baştan başlamıştır. Cumhuriyetin mimarları, düşünenleri, uygulayıcıları, Osmanlı döneminin insanlarıydı. Orada dahi bir süreklilik vardır.

Şimdi, bu her şeyin bir süreklilik içinde değiştiği bir toplumda Hocamın sorusu şudur : Acaba insanda ne oluyor?

Tabii, insanın geçmişine baktığımızda, insanın bu değişen dünyanın hem mimarı, hem de ürünü olduğunu görüyoruz. İnsan bu kültür dediğimiz varlığı hem yaratıyor, hem de ondan etkilenecek değişiyor. İnsan da değişmiştir ve değişecektir; fakat, insanın bu niteliği, insanın biyolojik değişimini veya evrimini engelliyor gibi. Çünkü, insan adapte olarak değil, çevresini adapte ederek varlığını sürdürmektedir. Eğer, çevresine bir tür adapte olamazsa, yok olur gider. İnsan her çevrede, her coğrafyada, her iklimde yaşayabilen bir varlıktır. Düşününüz, aya gidip yaşayabiliyor, hani bizim havasız şusuz dediğimiz yere çıkıyor. Vaktin Cumhurbaşkanı, astronota da sordu : "Aya da gitmeye niyetli misiniz?". Adam, "Niyetimiz var" dedi. "Aman gitmeyin, bize okulda söylemişlerdi, orada hava yokmuş, orada havasız kalabilirsiniz" dedi. Bu, Türkiye Cumhuriyetinde oldu. Tabii Cumhurbaşkanımız bunu iyi niyetle söyledi. Adam, "Merak etmeyin" dedi, biz oraya gidersek, hava depolarımızı beraber götüreceğiz..." dedi.

Şimdi, insanoğlu böyle. Her yerde yaşayabiliyor. Nasıl yaşıyor? O ortamı, yaşam

koşullarını elverişli hale getirerek, yani çevresini değiştirerek yaşıyor. Burada insanın bir çıkmazı var. O çevreyi değiştirme, biraz çevreyi tüketme anlamındadır. Yani, o sonsuz bir varlık değil, onu değiştiriyoruz. Yani, kendimiz değişmemek pahasına çevremizi değiştiriyoruz ve onu kullanıyoruz, tüketiyoruz.

Bu nereye kadar devam edebilir? İşte burada bir limit sorunu var. Yani, artan nüfus, artan teknoloji, insanın doğa üzerindeki artan yükü, korkuluyor ki, insanlar dinazorlar gibi bir süre sonra dünyanın tek egemeni olarak bu dünyada yaşamayacak bir noktaya da gelebilirler. Ama, başka bir açıdan, insanoğlunun henüz daha yaratıcı potansiyelini büyük ölçüde kullanmadığını da düşünülüyor. Yani, biz aslında yaratıcı varlıklarız. Bakmayın, aramızda üç beş tane artist çıkıyor; çünkü, eğitim sistemi bizim yaratıcı olmamızı istemiyor, bizi yaratmasız, yaratıcı olmayan varlıklar olmaya itiyor, "Sen şunu belle yeter" diyor; bunu ezberle yeter, soru sorma, cevapları öğren, eleştiri yapma, iyi vatandaş ol. Sen böyle etliye sütliye karışma, suya sabuna da dokunma... Bu ne biçim vatandaş? Tabii bu çocuk gençse, yetişiyorsa, etliye sütliye de dokunacak tabii ki. Sonra bu hayatı nasıl idame ettirecek? Suyu sabuna da dokunacak, biraz temizlenecek. Yani, bütün bunlara dokunmak gerekiyor. Siz insana, "ona dokunma, buna dokunma" dersiniz, bu insan güdük kalabilir. O bakımdan, yalnız bizim için değil, bütün dünya için toplumlar, yaratıcı insanların gelişmesini biraz sınırılıyorlar. Çünkü, yaratıcı insanın yönetimi zordur, uyumlu insanın kolaydır, itaatkar insanın kolaydır. Hepimiz; özgür olalım, demokratik olalım... Ama, demokratik insanın yönetimi zor; çünkü, soru soruyor, düşünüyor. Ötekine emir verirken, otur, konuşma, sus... Tamam. Benim torun soruyor : Niçin? Sen, diyor, televizyona gidiyorsun da beni götürmüyorsun? TRT izin vermiyor. "TRT niçin izin vermiyor?" Bin türlü soru soruyor; sonunda teslim diyorum. "Neden teslim oluyorsun; teslim olma cevap ver" diyor.

Yani, çocuğu.eğer özgür bırakırsanız, 3 yaşınızda iflahınızı keser, zor bir iş.

Şimdi, demek ki yeteneğimizi pek yeterince kullanmıyoruz. Eğer kullanırsak, belki bugün göremediğimiz bazı gerçekleri göreceğimizi, çözemediğimiz bazı sorunları çözmeye başlayacağımızı sanıyorum.

İnsanoğlu'nun bu ilk devrimi değil. İnsanoğlu çok büyük devrimler geçirdi ve hayatta da kaldı. Sanıyorum ki, bütün bu felaket tellallığına karşı hala bir ümit vardır; ama, kişisel kanım o ki, insanları bu hayatta sorumlu hale getirmek gerekir. Bu da, insanları kul olmaktan kurtarmaktır. Kulun sorumluluğu yoktur. Kulun biraz hakları vardır; yaşama-yaşatma hakları vardır, ama sorumluluğu yoktur, çünkü o kuldur, olup bitenlerin sorumlusu bir başkasıdır. Dünyanın kurtuluşu, kullaşmamızda değil de, insan olmamızdadır. Yani, sahip olduklarımızın veya olamadıklarımızın bilinci-ne varmakla onun sorumluluğunu taşımaktır diye düşünüyorum. Bu, insanın doğasında büyük bir değişiklik değildir, ama bakış açısında bir değişikliktir. Mesela denir ki, "Hazır ol cenge, ister isen sulhi salah", yani, "Barış istiyorsan savaşa hazır ol". Çünkü, savaş kaçınılmazdır. Ama, insan doğası üzerinde çalışanlar gösterdiler

ki, savaş yapmayan toplumlar var. Nasıl oluyor?. Çünkü, insan öbür insanı kendi karşısı gibi değil, dünyaya karşı ben gibi değil, sen ve ben olarak algılıyorlar. Böyle toplumlarda savaş yoktur. Eğer bu devrimi yapabilirsek, galiba insanın geleceğinden ümitli olabiliriz. Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz efendim. Başka soru var mı acaba efendim?

PROF. DR. BOZKURT GÜVENÇ - Bu cevaptan sonra olmaması gerekir.

BAŞKAN - İlk öğrencilerinden birisi olma mutluluğunu yaşama fırsatını bulduğum çok değerli Hocamın, o unutamadığım renkli kişiliğini hala devam ettiğini, hatta daha artan bir fonksiyonla ve daha etkin bir karakter taşıyarak bizleri bu derece etkilemiş olduğunu görmek, bana ayrıca bir mutluluk verdi, kendilerine candan teşekkür ediyorum.

PROF. DR. BOZKURT GÜVENÇ - İzin verir misiniz, bir şey daha söyleyebilir miyim?

BAŞKAN - Buyurun.

PROF. DR. BOZKURT GÜVENÇ - Efendim, insanların birkaç yaşı var; bebeklik çağı var, çocukluk çağı var, gençlik çağı var, olgunluk çağı var, yaşlılık çağı var; bir de hiç değişmemişsiniz Hocam çağı var; işte o da benim.

BAŞKAN - Kendilerine tekrar teşekkür ederim efendim.